

УДК 94(=163.41)(497.115)

DOI: 10.5937/pr77-45777

Оригинални научни рад

Сања Шуљагић*

Институт за политичке студије, Београд

О ДРЕВНОСТИ СРПСКОГ ИДЕНТИТЕТА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ**

Сажетак

У овом тексту аутор аналитичко-синтетичком методом излаже смернице за доказивање изворишта српског идентитета на Косову и Метохији, односно у некадашњој „Старој Србији”. Аутор је користио различите примарне и секундарне изворе који се односе на резултате археолошких истраживања, српске државне документе, артефакте, хералдику и народна предања, да докаже древност Пећке патријаршије и значај територије данашњег Косова и Метохије као средњовековног средишта државности и духовности српског народа. У тексту је аутор навео црквену јурисдикцију, законе, моралне вредности, народне обичаје и манире и остале тековине којима се средњовековна српска државност надовезала на ранију црквену јурисдикцију и традицију Прве Јустинијане. Аутор је такође назначио важност Косова и Метохије за српски идентитет у контексту генеалогске, политичке и културне повезаности средњовековне српске династије Немањића и њених огранака-династија са средњовековним бугарским, грчким, влашко-молдавским и руским династијама.

* sanja.suljagic@ips.ac.rs

** Чланак је настао у оквиру научно-истраживачког рада Института за политичке студије, реализованог уз подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

Кључне речи: Срби Трибали, Пећка патријаршија, династија Немањића, Дечанске хрисовуље, Стара Србија, Косово и Метохија

О ДОКАЗИМА АУТОХТОНОСТИ СРБА ТРИБАЛА НА ПОДРУЧЈУ ДАНАШЊЕГ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Да би се разумело сложено питање Косова и Метохије у савременом периоду, потребно је да се анализира свеукупни значај подручја Косова и Метохије за идентитет српског народа и државе кроз историју.

У смислу доказивања древности и континуитета идентитета српског народа кроз векове на Балканском полуострву, подручје Косова и Метохије, односно подручје некадашње „Старе Србије”, посебно је богато народним ношњама, натписима на црквама који указују на рачунање времена од времена Великог потопа; осим тога, и усмене народне песме, државни документи, црквена житија и родослови, хералдика и остали артефакти сведоче о древности српског идентитета на Балканском полуострву. Неки од најважнијих доказа древности и континуитета идентитета српског народа на Балканском полуострву, као што су различите средњовековне српске државне повеље, цркве, споменици и грбовници владара из српске средњовековне династије Немањића, потичу из некадашње „Старе Србије”, односно са територије данашњег Косова и Метохије. Ови писани докази и артефакти показују да су Срби, као и остали словенски народи и Грци, све до периода реформи цара Петра Великог у Русији у осамнаестом веку (*О писаним впредь Генваря с 1 числа 1700 года* 1830, 680–681) и краља Милана Обреновића у Србији у деветнаестом веку (Стеванчевић 2012, 259–60), рачунали време према старом српском (трачком, словенском) календару од 5508. године пре Христа,¹ којим се рачунало време од почетка обнове људске цивилизације након Великог потопа у *Старом Завету* (*Стари завет*, „Књига постања” 6.13–20). Према општесветском

¹ Ромејски цар Василије Други је 988. године озваничио у Ромејском (Константинопољском) царству употребу овог календара којим се рачунало време од Великог потопа од 5508. године пре Христа. Ромеји су, уз пар усамљених примера на појединим саборима у историји, рачунали године такође и према Антиохијској ери и према Александријској ери, што је један од доказа да време календара који је озваничио цар Василије Други није изворно био ромејског порекла.

миту о Великом потопу и *Старом Завету*, након Великог потопа насељавање народа на одређеним подручјима света било је објављено Божјом вољом народима на којем подручју да се населе (*Стари Завет* „Постање” 10.2; 25.4; „Хронике” 1.5; „Језекиљ” 38.6; Bruant 1807, 229–274). Рачунање времена по оваквом древном календару од 5508. године пре Христа сведочи да су средњовековни Срби одржавали хиљадама година дуго предање о „Србима Трибалима” као њиховим древним прецима, за које је средњовековни ромејски историчар Лаоник Халкокондил тврдио да су били „најстарији народ на свету” (*Chalcosondylae* 1650), односно потомци древних „Срба Кимера”, како су такође били називани, према Нојевом најстаријем сину Јафету, односно према Јафетовом најстаријем сину Гомеру (*Tafel* 1839, 142) и другим Јафетовим синовима (*Jordan* 1745, 178–181; *Voisjoslin* 1878, 194–195). У српском *Законику цара Душана*, цара Стефана Душана Немањића такође је, у складу са древним српским календаром рачунања времена, било записано да је тај царски законик био објављен 6857. године (1349), а цар Душан је на свом грбовнику био означаван „царем Кимера” (*Законик благовернога цара Стефана Душана* 1975, 165; *Wappen des serbokroatischen Zaren Stephan Stephan Nemagnich* 1892). Један од експлицитних доказа изједначавања Срба са етнонимом-синонимом Кимера, древних потомака старозаветног најстаријег Јафетовог сина Гомера (*The hymns of Callimachus* 1755, 88; *Ivantchik* 1993, 130; 146; *Olmo Lete and Sanmartín* 2015, 297–298; 408), био је и израз *Cimmericorum Serbiotarum terra* филолога Теофила Тафела за „земљу Срба Кимера” у деветнаестом веку (*Tafel* 1839, 142). Као доказ древности и аутохтоности Срба на Балканском полуострву може се узети и натпис исписан старим српским писмом на цркви Пресвете Богородице Огидитрије у Муштутишту код Призрена на Косову и Метохији, пре покушаја уништавања те цркве у јуну 1999. године од стране албанских сепаратиста. Како овај натпис упућује, црква Пресвете Богородице Огидитрије била је подигнута 6823. године, односно 1315. године након рођења Христа (*Томовић* 1974, 48; *Ивановић* 1984, 8–9; *Srbijadanas.net* 2014) према старом српском (словенском, трачком) календару, који се подудара са рачунањем времена од почетка обнове људске цивилизације након Великог потопа у *Старом Завету* (*Стари завет*, „Књига постања” 6.13–20). Такво рачунање времена у складу са древним српским народним календаром изражено је и у народним песмама са територије Косова и Метохије које су сакупили и компилирали

Владимир Бован, Драган Јацановић, Милош Милојевић, Аљоша Арсеновић и остали српски етнологзи, антрополози, историчари и теолози; оно представља један од важних доказа и објашњења навода у *Историјској хроници* константинопољског историчара Лаоника Халкокондила, насталог на основу старости српског календара, језика, писма, народних песама и митологије, да су Срби Трибали били „најстарији народ на свету” (*Chalcocondylae* 1650).

Према посланицама првих хришћанских апостола у *Новом завету* и осталим историјским изворима из времена владавине Старог Римског царства на Балканском полуострву, Свети Павле, Тит и остали апостоли су лично покрштавали народ у тадашњим „Илирику”, „Далмацији” и „Македонији” (*Нови завет*; Стојановић 1927, 46; 53; 194; Милановић 2008, 209–273). Уз остале различите историјске изворе и артефакте, да су тај народ били древни Срби Трибали сведочи и забележен навод географа и историчара Птоломеја у другом веку да је у његово време „постојао град Пећ”, чијег архиепископа је касније у средњем веку цар-историчар Јован Кантакузин називао „архиепископом Грка и Трибала” (*Assemani* 1755, 38).

Да је један те исти народ припадао јурисдикцији ранохришћанске цркве на том простору „Старе Србије” сведочи то што претхришћанска археолошка насеља на Балканском полуострву археолози називају насељима „Трибала”. Тај један те исти народ „Трибалима” су означавали најпре антички а потом и ромејски историчари вековима у низу. Етнограф и филолог Павел Шафарик сматрао је етноним „Трибал” хеленизованим обликом етнонима „Србаљ” (Шафарик 1823, 42–45), као и филолог Маргалитс Еде, који је Трибале такође називао и „дардански Срби” (*Triballi = Szrbali, dardaniai szerbek*) (Ede 1918, 105). За становништво некадашње далматинскоилирске (ромејске) провинције Превалис (Загарчанин 2014, 49–52), односно за античко становништво са Балканског полуострва, употребљен је у *Јустинијановом законику* 8 израз „Трибалис”, а историчар Аурелије Виктор је у свом делу *De Caesaribus* 25.1 (*О цесарима*) за римског цара Максимиана Трачанина „трачког порекла” писао да је био *praesidens Treballicae* (владар Трибала). О томе да тај народ – „Трибале” на Балканском полуострву, који се спомињу у време римског цара Диоклецијана, вековима касније ромејски историчари називају „Срблиани” или „Серблои Трибали” у деветнаестом веку опширније је писао географ и етнограф Вилхем Томашек (*Tomashcek* 1893, 90). Такође у хиландарском рукопису број

230 *Житије Светог Ахилија*, где се описује како је Свети Ахилије почетком четвртог века проповедао хришћанство међу Трибалима, Свети Ахилије је о Трибалима писао: „Ови Тривали се, дакле, сопственим језиком називају Србима” (Иванова 2003, 168). Од времена владавине Римског царства на Балканском полуострву до времена владавине преднемањићке династије, односно до времена српских владара из династија Дрванића, Властимировића, захумских владара Белоје и Крајине, краља Светог Јована Владимира (такође називаног „краљем Трибала у српским земљама” у ромејским изворима), Војисављевића, Константина Бодина и осталих владара,¹ није било забележеног масовног изумирања нити масовних иселавања овог народа, такозваних „Трибала”, са Балканског полуострва на друга подручја у свету од античког периода до средњег века. Та чињеница објашњава да се у случају „Срба Трибала”, који се спомињу у историјским изворима из различитих временских епоха, ради о континуитету живљења једног те истог народа на Балканском полуострву, са истим календаром, народним песмама, народним ношњама, грнчаријом, обичајима и манирима, митовима и хералдиком, који су се преносили кроз векове. Да су Срби чували у својој свести кроз историју успомену на своја древна знамења и обичаје из давнина сведочи и један познати трибалски предмет са симболом трискелеса који се налази на гробу Првослава Немањића у цркви Ђурђеви ступови у Беранама. Сходно томе, може се закључити да су у српској владарској лози трибалски симболи били чувани бар до тринаестог века, када су многобројни ромејски (константинопољски) историчари бележили Србе као „Србе Трибале”. Србе су као Трибале у тринаестом веку записивали историчари Никита Хонијат и Георгије Пахимер; у четрнаестом веку патријарх Филотеј, Теодор Метохит, Нићифор Григора, Јован Кантакузин, Манојло Холобол, Михајло Палеолог, Манојло Фил, Теодор Хиртакин, Тома Магистар, Алексије Ламбин, Јосиф Калоте, Григорије Акиндин, Теофан Ватопедски и у петнаестом веку Дука, Критовул, Георгије Сфранцис, Лаоник Халкокондил и остали ромејски историчари.

У деветнаестом веку, 1839. године, такође је филолог Теофил Тафел у свом познатом делу о историји и географији Солуна и његове околине, позивајући се на историјску хронику Светог Еустахија, солунског архиепископа и историчара из дванаестог

¹ Ови владари описани су у Летопису Попа Дукљанина, Порфиригениновом Управљању царством и средњовековним српским изворима.

века, земљу „кимерских Срба” називао „земљом Трибалијом” (Tafel 1839, 142). С друге стране, и историчар Никола Томасео је за Србе тврдио да су „Срби Трибали, Сербли, Сораци, Сервиани, односно антички Скити” били „врло писмен народ, старији и од старих Римљана” (Tommaso 1842, 5–6). Такође, као што постоје историјски списи који вековима у низу експлицитно спомињу Србе као „Трибале” на Балканском полуострву, тако постоји и симбол главе дивљег вепра прободене стрелом који вековима у низу симболизује земљу Срба Трибала у европској и српској хералдици. Тај грб је постојао у периоду владавине деспота Стефана Лазаревића, као и у периоду владавине династије Бранковића, а такође су и хералдичари, писци, картографи и зографи Павле Ритер Витезовић и Христофор Жефаровић приказивали симбол главе дивљег вепра прободене стрелом као грб Срба Трибала. Истоветни симбол дивљег вепра прободеног стрелом као симбол Српског царства – Трибалије (*das Kaisertum der Sirdie*) приказивали су такође и Улрих фон Рихентал и остали европски хералдичари (Richental 1596; Соловјев 2000; Шуљагић 2020, 229–234). Почетком деветнаестог века, српски устаници против Османске турске власти стављали су симбол Трибалије, главу дивљег вепра прободеног стрелом, на државне печате и државне заставе. Приликом преноса ковчега са посмртним остацима војда Карађорђа у цркву Оплепац 1930. године, српски војвода Петар Бојовић и војска том приликом носили су заставе са крстовима, оцилима и грбом Срба – Трибала на њима (Шуљагић 2020, 242–243), а свест о томе да је знак дивљег вепра прободеног стрелом био симбол древних Срба Трибала и њихове државе кроз историју постоји и данас.

ПРОЦВАТ СРПСКЕ ДРЖАВНОСТИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ У ВРЕМЕ ВЛАДАВИНЕ ДИНАСТИЈЕ НЕМАЊИЋА

За средиште средњовековне државе српски владари, као што су били краљ Константин Бодин и цар Душан Немањић, изабрали су Призрен на данашњем Косову и Метохији (Чемерикић 2003, 55–56). Тадашње српско краљевство и царство, касније познато као територија „Старе Србије”, археолог Џон Артур Еванс описао је као територију познату по бањи Бањска и рудницима Трепча, Звечани и Ново Брдо, са оближњом „планином пуном руда” Копаоником

и повезаном са територијом Рашке са важним древним црквама Светог Петра и Павла, Ђурђеви стубови и Сопоћани (Evans 1883). Према историчару Критовулу и осталим средњовековним ауторима, средњовековно краљевство „Старе Србије” било је познато по својој култури, рудницима, тврђавама и војсци (Kritovoulos 1954, 99–100; Critobuli 1983, 95–96). У њему су били развијени рударство, уметност, војна струка и вештине, архитектура, занати, сточарство и пољопривреда (Николић 2010; Шуљагић 2012). Средњовековна српска војска, хваљена у делима Критовула и разних средњовековних историчара, била је потребна држави под управом средњовековне династије Немањића због атрактивног географског положаја Србије и њених природних ресурса и саобраћајница. Будући да су напади коалиције папе и Шарла Првог и касније и осталих европских династија, на, како су били означавани, „шизматике” из династија Немањића и Палеолога, обично долазили из правца Јадранског, Јонског и Егејског приморја (Van Tricht 2011, 185–186; Choniates 1984, 6; Lala 2008, 28–29; 108; Ducellier 1981, 329), у југозападним деловима Старе Србије био је посебно јак, уз култове светих Архангела Михаила и Гаврила, светог Николе и светог Георгија као заштитника средњовековних српских владара, такође и култ светаца-ратника Меркурија, Теодора Стратилата и Теодора Тиронског, као и краља Јована Владимира и Краљевића Марка из лозе Мрњавчевића. Свечи-ратници били су овековечени у лику ратника који јашу на коњу и убијају аждају, од данашњих Охрида, Струмице, Ћустендила и Сера до северних делова Балканског полуострва (Петровић 2002, 267; 269–270; Donev 2004, 48; Ковачевић-Столић 2015). У таквој српској средњовековној држави са израженим слављењем светаца и светаца-ратника, са средиштем у Призрену и архиепископијом и патријаршијом Српске православне цркве у Пећи, управљало се према светосавској компилацији хришћанских константинопољских и словенских закона и српског народног закона *Законоправило* (книга *Кормчег*). Компилација *Законоправило*, коју је саставио и уредио први српски архиепископ и утемељитељ српске државе, цркве, права и просвете Свети Сава, била је значајна не само за српски народ, него и за све православне словенске народе, јер је од 1273. године надаље компилација *Законоправило* допринела уобличењу црквене хијерархије у готово свим православним словенским државама (Franklin 2002, 138–147).

Подручје Косова и Метохије било је и остало значајно не само за историју српског народа, већ и за историју Константинопољског царства и свих средњовековних царстава и краљевстава. Након освајања Константинопоља од стране западних крсташа, у времену владавине Латина у Константинопољу, Свети Сава је приликом проглашења аутокефалности Српске православне цркве у цркви Свете Софије у Nikeји, од константинопољског цара Теодора Првог Ласкариса и патријарха Манојла Сарантена добио десницу Светог Јована Крститеља и круну константинопољских царева за миропомазање свог брата принца Стефана Првовенчаног. Тим чином је српско краљевство, уз царства у Nikeји, Солуну и Трапезунту, постало једна од држава-наследница Константинопољског царства, све до 1261. године када су владари из династије Палеолог обновили Константинопољско царство (Станојевић [1935] 1998); *Свети Сава у руском царском летопису* 2012; Bredenkamp 1996; Ацовић 2007, 38–39). Синтеза археолошких истраживања и навода из многобројних средњовековних српских, бугарских житија, летописа и родослова и осталих светских извора потврђује да су владари из српске династије Немањића потицали од породичне линије римских/константинопољских царева словенског порекла Филипа „Арамејца”, Ликинија, Константина Великог и Управе Јустинијана, и да су Немањићи наставили њихов концепт јединства хришћанске православне духовне и царске власти у такозваној „држави-теодулији”, озваниченој Царском одлуком бр. 6 у *Јустинијановом закону* (Стојановић 1927; Sevcenko 1982; Barnes 1978, 78; Петков 1986, 145–146; 371–372; Шуљагић 2020). Осим што су градили цркве на темељима ранохришћанских цркава на територији данашњег Косова и Метохије, владари из династије Немањића су на истој територији такође саградили четири дворца: Неродимље, Пауни, Сврчин и Штимље код данашњег Урошевца, на темељу палата преднемањићких владара од шестог до једанаестог века (CirKovic 1989, 83).

Цар Душан Немањић подигао је за време своје владавине у четрнаестом веку манастир Светих Архангела Михаила и Гаврила у комплексу свог двора у Призрену, по узору на свог претка краља Милутина Немањића, који је, након што је одбранио Анадолију и источни Медитеран од напада војних трупа Персијанаца и Турака, подигао манастир Светих Архангела Михаила и Гаврила крај цркве Светог Гроба Христовог у Јерусалиму (Српски манастир Светих

Архангела у Јерусалиму 2021; Српски манастир у Јерусалиму 2021). Слављење светаца и ратника заштитника у Србији је, поготово након чувене битке српске и турске војске на Косову пољу 1389. године, попримило, уз димензију библијског *Новог завета*, такође и димензију Косовског завета борбе српског народа за „крст часни и слободу златну” и одредило Косово поље као „најсветије поље Србиново”. Ликови кнеза Лазара, Милоша Обилића, старог Југ Богдана и његових девет синова Југовића, Стефана и Лазара Мусића и осталих српских витезова, до данашњих дана су слављени у српској народној поезији, чиме је „читава српска средњовековна историја претворена у непомични вербални споменик” (Павловић 2000, 164). Након Косовског боја, тадашње фирентинске дипломате и турски историчари хвалили су храброст одреда властелина Вука Бранковића у Косовском боју и „Милоша Обилића и његове формације витезова који су убили турског султана”, али због великог броја изгинулих мушкараца способних за рад у Косовском боју, у каснијим деценијама Османска турска војска је лако улазила у испражњене српске територије (Fejer 1835, 256, Николић 2010, 29–30; Фајфрић 2000).

Територијом Србије наставили су да владају потомци владара Немањића и њихових огранака-династија, као што је био син кнеза Лазара Хребељановића деспот Стефан Лазаревић, који је за потребе ратовања држао „народну војску” и објавио *Закон о рудницима* 1412. године, према којем је била установљена институција војног, судског и управног војводе у познатом рударском месту Ново Брдо на данашњем Косову и Метохији, односно у тадашњој деспотовини Србији (Катанчевић 2016, 231–232). Захваљујући *Законику о рудницима* деспота Стефана Лазаревића профит тадашње српске рударске производње је премашивао петину укупне европске производње племенитих метала (Марковић 1999; Николић 2010, 125–126; Станојловић-Гајић 1894, 216; 258–259; Лемајс 2006). Деспот Стефан Лазаревић дао је да се на споменику на Косову пољу уклешу стихови песме коју је посветио свом оцу и српским војницима изгинулим у Косовском боју 1389. године. Та песма и *Житије деспота Стефана* сведоче да су средњовековни Срби кроз своје законе, друштвене обичаје и сакралну уметност исказивали култ слављења мужевног ратника-витеза који брани и спољне границе и унутрашње моралне законе у својој држави (Влашковић 2021). Према светским историчарима, територију данашње Црне Горе наставили су да као „преостали

слободан део Српског царства” бране „Срби Брђани, који су храброшћу превазишли Спартанце” (Fox 1915, 60; 160; Pearson 2006; Heaton-Armstrong 2005). Вековима у низу, на славама и сеоским саборима уз гусле и народне песме српски народ славио је велике жртве које су различите генерације српских војника и народа поднеле за одбрану данашњег Косова и Метохије, као и предање о томе како је Свети Никола вратио вид српском краљу Стефану „Дечанском”, чије мошти и данас лече народ у манастиру Високи Дечани на Косову и Метохији (Џамблак 1989; Поповић 2006). Упркос владавини Османског царства, српски народ на подручју Старе Србије створио је низ песама и митова о Краљевићу Марку из династије Мрњавчевића и осталим ликовима –персонификацијама древног архетипа ратника са батином у руци из древне античке династије „Срба Хераклеида”. Српски народ славио је сећање на своје ратнике и на српско царство такође и метафоричним народним песмама о „орлу којег Краљевић Марко спасава из крви јуначке са Косова поља и односи га на свом коњу у гору зелену”, односно народним песмама о архетипу витезова из Косовског боја и српских хајдука и ускока који су се наставили борити против Турака (Павловић 2000, 161–167; Mommsen 1850, 1; 333; Wolański 1850).

За време владавине Османског турског царства на Балканском полуострву, Руски цар Иван IV Васиљевич, као потомак српских и грчких династија, помагао је српске и руске манастире на Балканском полуострву (Свети Сава у Руском царском летопису 2012, 20–21; 14–30; Муцопулос 2007; Павлов 2006; Грујић 1954/1955, 54–56; 59; 62–64; 68). Српске манастире све до Јадранског мора помагали су и влашко-молдавски владари словенског порекла, који су своје државне документе записивали, и дописивали се са српским свештенством, старом српском азбуком, и који су били орођени са племкињама из наследних лоза династије Немањића (Vogunovic 2018; Vogunovic 2018a; Vogunovic 2019). У њиховим црквама био је јак култ Светог Саве Јерусалимског, Немањића, Бранковића и кнеза Лазара, и након смрти цара Душана молдавски свештеници су бивали рукоположени у Пећкој патријаршији и у Охриду (Барбулеску 1908; Новаковић 2019). Међутим, због притиска Османских Турака и стварања уније Аустрије, Бохемије и Угарске, од 1526. године на подручју Влашке и Молдавије започето је не само уклањање сећања на српске владаре и хероје-ратнике са подручја Старе Србије, него уопште и уклањање трагова словенског идентитета народа са тог подручја, закључно са формирањем државе Румуније као

неолатинског конструкта у деветнаестом веку (Piccolomini postea rapae 1707; Tambora 2007; Berenger 2014, 361). Тај процес, упоредо са стварањем различитих псеудо-држава на Балканском полуострву од Бечког конгреса 1815. године до данашњих дана, одвијао се, како је то дефинисао политиколог Линдон Ларуша, у склопу стратегије стратега различитих профила из домена владавине европске Велф-ХанOVER династија и њених огранака-династија да као „победници Бечког конгреса” одређују и контролишу геополитичку констелацију, чак и друштвене науке у свету (Larouche 2017, 67–68; 71–72). Таква стратегија остварила је такозвани „продор на исток” војним и невојним средствима, тако да су владари из Велф-ХанOVER династије и њених огранака-династија од 1815. године до данашњих дана успешно преузели владавину над читавом територијом средњовековног царства цара Душана Немањића на балканско-црноморском подручју.

ГЕОПОЛИТИЧКИ ЗНАЧАЈ ПОДРУЧЈА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У НЕМАЊИЋКОМ И ПОСТНЕМАЊИЋКОМ ПЕРИОДУ

Изградњу данашње Пећке патријаршије Српске Православне Цркве и цркава владара из српских преднемањићких и немањићких династија на темељима ранохришћанских епископских средишта на територији данашњег Косова и Метохије потврдили су резултати археолошких ископавања предузетих у Пећкој патријаршији 1931–1932. године, а такве резултате археолошких истраживања потврдио је у савременом добу археолошким истраживањима и подацима о јурисдикцији Пећке архиепископије и патријаршије кроз историју такође и археолог Ђорђе Јанковић (Jankovic 1977; Јанковић 2007, 140–141; 169; 218; Ćirković 1989, 83). Такви подаци објашњавају зашто је у тринаестом веку српски светитељ Свети Сава изабрао цркву Светих Апостола крај Пећи да буде престо архиепископа Српске православне цркве и да се у њу сместе иконе Пресвете Богородице, Млекопитатељица и Тројеручица и жезло-патерица, које је у шестом веку познати светитељ Свети Сава Јерусалимски оставио у завет – наследство Светом Сави и српском народу (**Вујовић 2018**; Субашић 2020). Резултати археолошких истраживања који потврђују изградњу цркава и дворова Немањића на темељима ранохришћанских цркава и грађевина уједно објашњавају и тврдњу протојереја-ставрофора, професора Радомира Поповића, везано за древну цркву Светог

Петра и Павла у Рашкој и за спомињање Призренске епископије у повељама константинопољског цара Василија. Поповић, на име, тврди да су поједине цркве у Србији биле изграђене у временима првих хришћанских апостола, тако да су ромејски патријарх Мануил Сарантен и цар Теодор Ласкарис могли да доделе Светом Сави у цркви Свете Софије у Никеји аутокефалност Српској Православној Цркви, будући да је „само држава која је на својој територији имала апостолски храм могла у средњем веку да добије аутокефалну цркву” (Субашић 2018).

Резултатима својих археолошких истраживања темеља и остатака цркава и палата на територији Косова и Метохије у савременом периоду археолог Ђорђе Јанковић је не само оспорио ненаучну тезу аустроугарског политичара Бенијамина Калаја о Србима као досељеницима на Балканско полуострво од седмог века, него је потврдио и *Дечанске хрисовуље* краља Уроша и цара Душана Немањића из четрнаестог века, као и остале средњовековне српске и међународне повеље, према којима територија данашњег Косова и Метохије и њена околна подручја правно припадају Српској православној цркви и српској држави на наслеђеној територији на којој су живели Срби у доба цара Управде Јустинијана у шестом веку, као и касније у периоду јурисдикције Пећке патријаршије и Охридске архиепископије (Свети Сава 1986; *Дечанске хрисовуље* 1880; Гранић 1925; Јанковић 2007, 140–141; 169; 218). Тиме је уједно археолог Ђорђе Јанковић имплицитно објаснио зашто су, уз античке историјске изворе о Србима, такође и у званичним државним документима Хабсбуршке монархије и Руског царства Срби били називани „славним илирско-расијанским народом” као наследници древних „Илира” са Балканског полуострва (*Privileges of Emperors Leopold 1745; Ferrarius-Baudrand 1696, 151; Vomman 1775*). На тај начин археолог Јанковић разоткрио је покушаје да се у области историографије и археологије Српској православној цркви и српском народу одузме древни историјски идентитет на Косову и Метохији и уопште на Балканском полуострву (Јанковић 2013; Вемић 2015).

Објавивши резултате својих истраживања према којима су Срби били под јурисдикцијом архиепископије Прве Јустинијане крај данашњег Лебана у шестом веку, где је такозвани „илирски”²

² У званичним државним документима дворова Константинопољског царства, Руског царства и Хабзбуршке монархије Срби су били називани „славним илирско-расијанским” народом (о томе опширније видети у *Privileges of Emperors Leopold 1745; Грамоты русского царя Петра I от 03 марта 1711 1772; Cyprian 1852, 35; 41–42; Appendini 1806*).

цар Управда „Јустинијан” (Брусе 1887, 657–686; Dolci 1754) градио неке од својих двораца, археолог Ђорђе Јанковић оспорио је научно неаргументовану тезу аустроугарског намесника у Босни и Херцеговини Бенијамина Калаја да су Срби били „дивљачки народ досељен у седмом веку на Балканско полуострво”, која је уврштена и опстала у српском образовном програму од 1882. године до данашњих дана (Калаји 1882, 9; Јанковић 1977; Сirković 1989, 83; Гранић 1925). Пре убацивања такве ненаучне колонијалне Калајеве тезе у српски образовни програм, у дотадашњем српском образовном програму се учило о култури, вери и језику словенских народа од севера Азије до Медитерана (Бошковић 1866; Бошковић 1906, 229, Milosavljević 2006). Калајева тврдња да су се Срби доселили на Балканско полуострво тек у седмом веку била је претходница тврдњама да Срби нису аутохтоно становништво на Косову и Метохији, односно у „Старој Србији”, иако је при бечком Двору постојала званична државна „илирскосрпска” канцеларија посвећена „славном илирскорасијанском српском народу” (Privileges of Emperors Leopold 1745). Калајева колонијална теза о Србима као дошљацима на Балканско полуострво истовремено је негирала Србима право на јурисдикцију Пећке патријаршије над Србима, Влахо-Молдавцима и осталим словенским народима у средњем веку (Барбулеску 1908; Bogunović 2018б; Bogunović 2019; Новаковић 2019) као наставак јурисдикције „илирске” Прве Јустинијане унутар Источног ромејског царства (Гранић 1925; Јанковић 2007, 140–141; 169; 218; Јанковић 2017; Сirković 1989: 83; Вемић 2015) и уједно је била претходница стварању нових модерних држава на територији Старе Србије од стране аустроугарских стратега. Тако је истовремено са Калајевом интерпретацијом историје српског народа аустроугарски министар спољних послова Џула Андраши покренуо идеју да се направи модерна „македонска држава” на подручју Старе Србије, као и аутономија Албаније и Бугарске, док је аустроугарски генерал Фридрих Бек прогласио тадашње подручје данашње државе Албаније „аустроугарском сфером утицаја” (Храбак 1979, 167–168). Калајева интерпретација историје Срба била је уведена у српски образовни програм у склопу његове мотивације да „прочисти модерним идејама традицију древности Балкана”, и то након што је у периоду након Берлинског конгреса 1878. године неколико српских политичара, без знања народа и скупштине, потписало са представницима Хабсбуршког двора документ *Тајну конвенцију* 1881. године, на тај начин учинивши тадашњу државу

Србију економском колонијом Хабсбуршке монархије (Калаји н.д; Borodziej-Górny 2021, 325; Калабић 2009). Уз стварање модерних држава Македоније, Бугарске и Албаније од стране Бечког двора, било је након Бечког конгреса остварено и формирање модерне државе Црне Горе, а на територији тадашњег Новопазарског санџака (данашња Рашка) били су спојени хабсбуршки и османски турски војни контингенти (Rastovic 2012, 163–164; Scheer 2013). Према објашњењу аустроугарског министра Агенора Голуховског, то је било потребно да би се спречило уједињење Србије и Црне Горе, „чак и по цену рата”, док се радило, како је објаснио, „упоредо са повлачењем Османског царства са Балканског полуострва на стварању „велике Румуније, слабе Србије, што је могуће веће државе Грчке, мале Црне Горе и слободне Албаније” (Бакић 2017, 137). Такав процес је подразумевао умањивање значаја подручја Косова и Метохије у српском образовном програму и јавном дискурсу.

Након својих објављених открића, слично случају отпуштања са посла историчара професора Радослава Грујића на Београдском универзитету из 1945. године, археолог Ђорђе Јанковић, под оптужбом да је био „превише националистички усмерен у истраживањима”, био је 2009. године отпуштен са места професора на Београдском универзитету (Гуцијан 2009а; Гуцијан 2009б; Субашић 2017). Професору Радославу Грујићу, који је у време Другог светског рата сачувао мошти српских средњовековних владара Уроша и Душана Немањића, Лазара Хребелјановића и Стефана Штиљановића и залагао се за очување српске културне баштине, судским путем враћена је част тек 2014. године, иако уз противљење представника Вишег тужилаштва у Београду (Субашић 2014).

Једно од открића професора Радослава Грујића биле су средњовековне хрисовуље и даровнице владара из династије Немањића, и њених наследних династија-огранака, руском православном манастиру Светом Пантелејмону (Русику) на Светој Гори, према којима су том манастиру у средњем веку српски владари даровали властелинства са појединим селима и планинама на подручју од данашње Босне и Херцеговине, Северне Македонији, Бугарске и Косова и Метохије, све до Солуна у данашњој Грчкој, што су у случају грчке територије потврдили својим повељама цареви Јован и Александар из династије Палеолога (Грујић 1954–1955, 59). Ове хрисовуље и даровнице владарских династија са Балканског полуострва једном руском православном манастиру

су додатни доказ наводима из средњовековних примарних извора о генеалошкој и политичкој повезаности династије Немањића не само са константинопољским династијама Ангела, Комнина и Палеолога, него и са бугарским и влашко-молдавским династијама и са владарима из руско-литванске Глинске кнежевине и руске династије Руриковича-Васиљевича (Свети Сава у Руском царском летопису 2012, 14–30; 20–21; Доментијан 1970; Павлов 2006; Haustein 1985; Пириватрић 2007, 29; Assemani 1755, 13–14; 16, 23; 48–49). Овај податак о породичној повезаности српских и руских средњовековних династија још увек није довољно познат у српској и руској јавности, а он такође додатно објашњава и један мало познати податак да је, према списима арапских историчара, историчара египатског калифата и према серији предавања историчара и филолога Јосифа Бођанског на Московском универзитету у деветнаестом веку, 1352. године цар Душан Немањић, након његове одбране црноморског Крима од Татара, својој тадашњој титули „цара Романа, Срба, Грка и Бугара” додао и део „цар Мађара и Руса” у својој интитулацији, те да је тадашњу територију данашње Молдавије ставио под јурисдикцију Пећке Патријаршије. О томе сведоче и археолошки докази о употреби новца цара Душана у подручју од Добруце до међуречја између река Прут и Дњестар у данашњој Украјини (Милојевић 1872, 119; 221; Русев 1999, 131). Такви списи, укључујући и спис Ка историји румунско-српске узајамности, где се спомиње српски рукопис *Законика благовернога цара Душана* похрањен у бугарској Народној библиотеци у Софији, у којем је цар Стефан Душан именован „самодршцем угровлахијским” (Домосилецкаја 2009, 131), додатно објашњавају и потврђују да су се свештеници из Молдавије један одређени временски период у средњем веку хиротонисали у Пећкој патријаршији на данашњем Косову и Метохији и у Охридској архиепископији. Осим тога, у црквама и духовном и културном животу становништва тадашње „Богданије” (Богом дане земље) на подручју Молдавије, Буковине и Русовлашке био је јак култ поштовања Светог Саве Освећеног Јерусалимског, Светог Саве Српског и династија Немањића, Бранковића и Хребелјановића (Барбулеску 1908; Андрејић и Илић 2014, 201–202; Vogunovic 2018a; Vogunovic 2019; Новаковић 2019). Такође, влашко-молдавски владари и властелини женидбама су се орођавали са племкињама из српских династија Немањића и њихових наследника Бранковића, Црнојевића, Младеновића и осталих српских династија, што

потврђују резултати истраживања припадајућих им хаплогрупа о њиховом српскословенском пореклу, као и њихови потписи званичних влашко-молдавских државних докумената српском азбуком (Барбулеску 1908; Vogunovic 2018аb; Vogunovic 2019).

Након сеоба око 60.000 Срба 1690. и 1737. године са територије Косова и Метохије према северу, на њихова места, поготово у Призрен, Пећ и Приштину, почело је да се досељава сеоско становништво из источних планинских области данашње Албаније (Mikić 1988; Gaćinović 2019, 331; 333). Међутим, у *Дечанским хрисовуљама* из четрнаестог века, у оквиру списка српског становништва на властелинству манастира Високи Дечани којем припада територија данашњег Косова и Метохије, Северне Албаније и дела Црне Горе, пописано је више хиљада породица са српским именима и презименима карактеристичним за данашњу Србију (*Дечанске хрисовуље* 1880). Такве средњовековне српске тапије на подручје Косова и Метохије потврђују и многобројне европске мапе са натписом „Стара Србија” за то подручје (Vemić-Lović 2019, 37). То потврђује и први Османски турски „дефтер” (пореска књига) из 1455. године, у којем је прорачун пописаних породица по селима и насељима у области под владавином Бранковића показивао да је у том периоду арбанашког живља на Косову и Метохији било 2 %, углавном у области Таковице (Oblast Brankovića: Opširni katastarski popis iz 1455. godine 1972; Gaćinović 2019, 331, 333). У савременом добу картограф Хаџи Љубиша Гвоић пописао је око две хиљаде топонима, од тога преко хиљаду цркава и манастира Српске православне цркве, уз црквешта, гробља српских бораца и остале споменике, који сведоче о непроцењивој српској духовној, материјалној и културној баштини на подручју Косова и Метохије, уз назнаку аутора да још увек нису пописани сви топоними српске баштине на том подручју (Гвоић 2015).

Постепеном губљењу свести о значају Пећке патријаршије не само за Балканско полуострво, него и за средњовековне влашко-молдавске државе и Руско царство, придонела је геополитичка ситуација настала након Карловачког споразума 1699. године, када су се појачали устанци Срба против Османске власти (Томић 1903; Јачов 1990). Због могућности савеза пољског кнеза Јана Собијецког и влашко-молдавских кнезова, односно могућности потенцијалног ширења устанака против Османске власти, представници Османске порте послали су као „грчке представнике” свештенике „Фанариоте”

међу православне народе на балканско-црноморском подручју. Због финансијског мешетарења и нехришћанског понашања тих „Фанариота” локално словенско становништво их је оптуживало за „гркизацију” и додатну окупацију хришћанских цркава уз званичну Османску турску окупацију, иако се у данашњем периоду зна да ти „Фанариоти” у много случајева нису били пореклом етнички Грци, него представници Османске „културне номенклатуре” из осамнаестог и деветнаестог века (Mckay-Scott 2014, 176; Chioveanu 1997, 32; Philliou 2008, 665). Фанариоти су мењали традиционални канонски статус локалних православних цркава и утицали на гашење српске Пећке патријаршије 1766. године и Охридске архиепископије 1767. године (Слијепчевић 1938, 250–307). То је српском народу нанело велике проблеме, све док Пећка патријаршија није била обновљена 1920. године (Јовичић 1867, 357–359).

Након отварања Суецког канала 1869. године, западна војна морнарица се проширила по источном Медитерану и извршена је западна колонизација многих подручја од Багдада и Индије до Далеког истока, а након додатних сазнања германских и британских политичара о налазиштима бакра у Србији, преко Тајне конвенције 1881. године Србија је уведена у западну интересну сферу (Seton-Watson 1916, 11; Војводић 2007). Као што су географи и геополитиколози Халфорд Макиндер и Николас Спајкмен констатовали да је било потребно контролисати „источну Европу” и „Евроазију” „ради лакше контроле читавог света”, балканско-црноморско подручје је добило статус европске колоније у контексту глобалне нео-римске колонизације „евроазијске” територије (Mackinder 1942; Spykman 1969). У таквом геополитичком контексту, након Другог светског рата створене су СФР Југославија и остале социјалистичке републике и државе у њеном окружењу, у контексту проширења незваничних хабсбуршко-баварских царстава у различитим државним облицима до обала Јадранског, Црног и Егејског мора (Thiersch 1833; Vidmar 2009). Тај процес, који је подразумевао маргинализацију или уништавање традиционалног српског идентитета на територији некадашње „Старе Србије”, био је претходница за остваривање глобалистичке агенде „Новог европског поретка”, „Новог Афро-Европског поретка” и „Евроазијског поретка” (Mattern 1942, 17), односно претходница такозване „Европске уније совјетских република” (EUSSR), под влашћу социјалиста-интернационалиста широм света, под паролама „слободе, демократије и уједињења” (Bukovsky- Stroilov 2004, 22–23; 26; 29; 35; 36; 39; 43–44).

Даљој маргинализацији значаја Косова и Метохије за идентитет српског народа придонело је, према плановима не само географа и геополитиколога Халфорда Макиндера и Николаса Спајкмена, него и британских политичара Роберта Ситона Вотсона и Едварда Греја, уврштавање територије Косова и Метохије у савез социјалистичких југословенских република 1943. године на АВНОЈ заседању комуниста у току Другог светског рата (Seton Watson 1911, 343; Seton-Watson 1931). Основу за издвајање територије Косова и Метохије од српског народа и државе Србије дало је њено одређење као аутономне покрајине у социјалистичком југословенском Уставу из 1974. године, коју је као такву признала унутар пост-југословенске заједнице Србије и Црне Горе међународна „Бадинтерова комисија” Европске Економске Заједнице (*Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia*). Затим је у периоду ратних окршаја на прелазу из двадесетог у двадесет први век на примеру територије Косова и Метохије била примењена међународна агенда стварања једне од „псеудо-држава на Балканском полуострву” (Talbot 2009). Таква међународна агенда резултирала је до данашњих дана маргинализацијом или уништавањем српског идентитета на територији Косова и Метохије кршењем норми међународног и унутрашњег државног правног поретка и кршењем људских права читавог становништва ове територије, без обзира на његову националну припадност, од којих је једно право и право на сазнавање историје и значаја територије Косова и Метохије за српски идентитет.

Проучавања писаних записа као што су натписи на црквама и хералдички записи, средњовековне повеље, житија, летописи и различити писани извори о јурисдикцији српске Пећке Архиепископије и Патријаршије кроз историју, затим пореских књига и народних епских предања, као и резултати археолошких истраживања на територији Косова и Метохије, показују да је ова територија у духовном, материјалном и културном смислу круцијални део идентитета српског народа и државе. Таквом одређивању значаја територије Косова и Метохије за српски идентитет придонosi сазнавање древности културно-духовних историјских споменика на тој територији; сазнавање генеалогске породичне повезаности припадника династија које су владале Косовом и Метохијом са средњовековним грчким, руским, влашко-молдавским и бугарским династијама; као и архетипови утеловљења моралних вредности, обичаја и манира српског народа на Косову и Метохији, произашли

из народног сећања на конкретне важне догађаје и процесе који су се одигравали на тој територији кроз историју. Одређивању територије Косова и Метохије као средишта српског идентитета придонесе, уз историјске списе, државне документе, културнодуховне споменике, законике, путописе, статистичке извештаје и артефакте, такође и географске мапе, митови и легенде, привредне гране и занати, обичаји, веровања и манири и остале многобројне тековине становништва Косова и Метохије и читавог српског народа кроз историју.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Андрејић, Живојин и Виолета Илић. 2014. „Мултикултурна и етничка прожимања Срба и Влаха у Србији на размеђи између Југославије и Румуније.” *Митолошки зборник* 32.
- Ацовић, Драгомир. 2007. „Миропомазање владара.” У *Крунисање српског владара*, ур. Небојша Дамњановић. Београд, Краљево: Историјски музеј Србије, Народни музеј Краљево.
- Барбулеску, Илија. 1908. *Румуни према Србима и Бугарима*. Београд: Нова штампарија Давидовић.
- Бошковић, Стојан. 1866. *Историја света: за народ и школу*. Књига Прва. Београд: Државна штампарија.
- Бошковић, Стојан. 1906. *Балканска питања 1886–1905*. Београд: Штампарија Краљевине Србије.
- Вемић, Дејан. 2015. „Др Ђорђе Јанковић – Археолог који открива преваре састављача историје.” *Печат*, 20. март 2015.
- Византијски извори за историју народа Југославије* II. 1959. Београд: Српска Академија Наука и Уметности.
- Витезовић, Милан (ур.). 2012. „Родослов и генеалогска веза династија.” У *Свети Сава у руском царском летопису*. Београд: Завод за уџбенике.
- Влашковић, Зоран. 2021. „Да ли сте знали: Шта заиста пише на споменику Цару Лазару и српским јунацима на Газиместану?” *SerbianTimes.info* 7. децембар 2021.
- Војводић, Михаило. 2007. „Стојан Новаковић и краљ Милан.” У *Нововековне српске династије у мемоаристици: New Age Serbian Dynasties in Memoir Writing*, ур. Петар Крестић.

- Вујовић, Мишо. 2018. „Молитва без престанка.” *Национална ревија* 69. <https://www.nacionalnarevija.com/tekstovi/br%2069/Tekstovi.html>.
- Гвојић, Хаџи Љубиша. 2015. *Српска духовна баштина на Косову и Метохији [Картографска грађа]*. Београд: Вукотић медиа.
- „Грамоты русского царя Петра Перваго от 3 марта 1711.” 1772. *У Житие и славные деяния государя Петра Великого, с приложением краткой географической и политической истории о российском царстве*, ур. Стефановић, Орфелин Захарије В. Венециј: типографија Д. Феодосија.
- Гранић, Филарет Бранко. 1925. „Оснивање архиепископије у граду *Justiniana Prima* 535. године после Христа.” *Гласник Скопског Научног Друштва* 1 (1).
- Грујић, Радослав. 1954–1955. „Руска властелинства по Србији у XIV и XV веку.” *Историјски часопис*, 62–70.
- Гуцијан, Сандра. 2009. „Порекло Словена уздрмало катедру за археологију.” *Политика*.
- Гуцијан, Сандра 2009а: „Освета лоших ђака или нестручност професора.” *Политика*.
- Доментијан. 1970. *Живот Светога Саве*. Стара српска књижевност I. Нови Сад, Београд: Матица српска, СКЗ.
- Домосилецкая, Марина Валентиновна. 2009. „Изучение румынского языка и культуры румын в России (XIX — начало XX вв.)” *Acta Linguistica Petropolitana* 5–1.
- Загарчанин, Младен. 2014. „О Скадру и Доклеји у провинцији Превалис на основу археолошких свједочанстава”. *Историјски записи* 87 (1–2): 49–66.
- Законик благовернога цара Стефана Душана 1975: Законик цара Стефана Душана*. Струшки и атонски рукопис. Београд: Српска академија наука и уметности
- Иванова, Клементина. 2003. “Възпявам те, отче Ахилие, на архиереите украса” (Издание на текста на сръбската служба за св. Ахил). *Археографски прилози* 24.
- Ивановић, Милан. 1984. *Ћирилски епиграфски споменици*. Београд: Народни музеј.
- Јачов, Марко. 1990. *Срби у млетачко-турским ратовима у XVII веку*. Земун: Свети архијерејски синод Српске православне цркве.

- Јанковић, Ђорђе. 2007. *Српско поморје од 7. до 10. столећа*. Београд: Српско археолошко друштво.
- Јанковић, Ђорђе. 2013. *Забрањена српска археологија*. Бања Лука: Крајпуташаи.
- Јовичић, Живко. 1867. „Писмо писано митрополитом црногорском Савом митрополиту московском Платону 1776.” *Гласник СУД XXII*.
- Калабић, Радован. 2009. *Грофовска времена*. Београд: Графикс.
- Калаји, Бенијамин. 1882. *Историја српског народа*. Београд: Државна штампарија.
- Катанчевић, Андреја. 2016. „Датирање Законика о рудницима деспота Стефана и садржина његовог ћириличног преписа.” *Српска политичка мисао* 23 (51): 221–237.
- Ковачевић, Јасмина, и Александра Столић. 2015. „Иконографија светих ратника у манастиру Светог Јована Богослова у Поганову.” *Лесковачки зборник LV*.
- Марковић, Биљана. 1999. *Закон о рудницима деспота Стефана Лазаревића*. Београд: Вајат.
- Милановић, Миодраг. 2008. *Српски стари век*. Београд: Вандалија.
- Милојевић, Милош. 1872. *Одломци историје Срба*. Београд: Државна штампарија, Београд.
- Милојевић, Милош, ур. 1880 [2020]. *Дечанске хрисовуље: Дечанске хрисовуље. Гласник Српског ученог друштва* Књига XII. Београд: Државна штампарија.
- Муцопулос, Николаос. 2007. *Базиликата Свети Ахилиј в Преспна. Един исторически паметник-светиня*. Пловдив: Вион.
- Николић, Маја. 2010. *Византијски писци о Србији (1402–1439)*. Београд: Византолошки институт Српске академије наука и уметности.
- Новаковић, Срђан. 2019. *Црквенародна историја Срба, Руса и Влаха*. Крушевац: Историјски архив Крушевца.
- Нови завет*. „Друга посланица Светог Апостола Павла Тимотеју” (2. Тим. 4. 10); „Посланица Светог Апостола Павла Римљанима” (15.19).
- О писаних впредь Генваря с 1 числа 1700года во всех бумагах лета от Рождества Христова, а не от сотворения мира (Полное*

- собрание законов Российской империи с 1649 года.* Том III (1689-1699 гг.). № 1735. СПб., 1830.
- Павлов, Пламен. 2006. *Търновските царици*. Софиа: ДАР-РХ.
- Павловић, Миодраг. 2000. *Огледи о народној и старој српској поезији*. Београд: Просвета.
- Петков, К. Г. Кантакузин, Димитрије. 1986. „*Житија Светог Јована Рилског и Житије Светог деспота Стефана*” у *Събрани съчинения на Константин Костенечки*. Софиа: БАН.
- Петровић, Радмило. 2002. *Срби и Словени – култ, мит и религија*. Београд: Пешић и синови.
- Пириватрић, Срђан. 2007. „Улазак Стефана Душана у Царство.” *Зборник радова Византолошког института* 44 (2): 381–406.
- Поповић, Даница. 2006. *Под окриљем светости*. Београд: САНУ, Институт за балканске студије.
- Русев, Николаи. 1999. *На грани миров и епох. Города низовий Дуная и Днестра в конце XIII – XIV вв.* Кишинёв: ВАШ.
- Слијепчевић, Ђоко. 1938. „Укидање Пећке патријаршије 1766.” *Богословље* 13.
- Соловјев, Александар. 2000. *Историја српског грба и други хералдички радови*. Београд: Правни факултет-Досије.
- Станојевић, Станоје. 1935. *Свети Сава*. Београд: Херес.
- Станојловић, Матија, и Милоје Гајић. 1894. *Деспот Стефан Лазаревић – Историјска расправа*. Београд: Царна радикална штампарија.
- Стари Завет* „Постање” 10.2; 25.4; „Хронике” 1.5; „Есекијел” 38:6
- Стеванчевић, Милан. 2012. „Синволи четворојеванђеља на капителима Српске Православне Цркве – Светог Апостола и еванђелисте Марка.” Док. 4. *Српски календар*. Београд: Београдска школа Метеорологије
- Стојановић, Љубомир. 1927. *Стари српски родослови и летописи*. Сремски Карловци: Српска Краљевска Академија.
- Субашић, Борис. 2014. „Рехабилитован професор Радосав Грујић.” *Новости*. 14. март.
- Субашић, Борис. 2017. „Узели част чувару светиња.” *Новости*. 28. октобар.
- Субашић, Борис. 2018. „Српска држава се рађала у Петровој цркви.” *Новости*. 27. децембар 2018.

- Субашић, Борис. 2020. “Јерусалим још памти Светог Саву Српског.” *Новости*. 4. фебруар.
- Томић, Јован. 1903. *Пећки патријарх Јован и покрет хришћана на Балканском полуострву 1592–1614*. Земун: Живковић и Стојчић.
- Томовић, Гордана. 1974. *Морфологија ћириличких натписа на Балкану*. Београд: Историјски институт.
- Трубачев, Николајевич Олег. 2003. *Етногенез и култура древнейших славян*. Москва: Наука.
- Фајфрић, Жељко. 2000. *Света лоза кнеза Лазара*. Београд: Јанус.
- Храбак, Богумил. 1979. „Идеје о арбанашкој аутономији и независности 1876–1880. године.” *Историјски часопис* 25–26.
- Цамблак, Григорије. 1989. *Књижевни рад у Србији*. Београд: Просвета, СКЗ.
- Чемерикић, Михајло. 2003. *Призрен и околина 1019–1941*. књ. I–III. Београд: Прво слово.
- Шафарик, Павел. 1823. *О пореклу Словена – по Лоренцу Суровјецком*. Нови Сад: Архив Војводине Нови Сад – Словенски институт.
- Шуљагић, Сања. 2012. *Заснивање српског националног идентитета*. Београд: Институт за политичке студије.
- Шуљагић, Сања. 2020. *Распознавање изворишта српског идентитета у древној историји*. Београд: Институт за политичке студије.
- Appendini, Francesco Maria. 1806. *De praesiantia et vetustate linguae illyricae*. Ragusa: A. Martechini.
- Assemani, Josephi Simoni. 1755. *Kalendarium Ecclesiae* Tomus 6. Romae: Amidei.
- Barnes, Timothy. 1978. *The Sources of the Historia Augusta*. Brussels: Collection Latomus.
- Berenger, Jean. 2014. *A History of the Habsburg Empire 1273-1700*. London and New York: Routledge.
- Boeckhio, Augusto. 1853. *Corpus Inscriptionum Graecarum*. Berolini: ex Officina Academica.
- Bogunovic, Petar. 2018. “Gens Vlachorum in historia Serborumque Slavorum I” (Vlachs in the History of the Serbs and Slavs I). *Култура полиса* 15 (35): 577–600.

- Bogunovic, Petar. 2018a. "Gens Vlachorum in historia Serborumque Slavorum II [Vlachs in the History of the Serbs and Slavs II]." *Култура полица* 15 (36): 191–214.
- Bogunovic, Petar. 2019. "Appendix ad Historiam Serborum et Slavorum [A Contribution to the History of the Serbs and Slavs]." *Култура полица* 16 (39): 159–188.
- Boisjoslin, Jacques. 1878. *Peuples de la France. Ethnographie nationale*. Paris: Librairie Academique, Didier et Cie, Libraires-Editeurs.
- Bomman, Gianantonio. 1755. "Storia civile ed ecclesiastica della Dalmazia, Croazia e Bosna." In *Libri, Dodici Compendiata: Alla Gloriosissima Veneta Illirica Nazione*, ed. Locatelli.
- Borodziej, Włodzimierz and Maciej Górny. 2021. *The Great War in East-Central Europe: Central and Eastern Europe, 1912–1916*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bredenkamp, François. 1996. *The Byzantine Empire of Thessaloniki (1224–1242)*. Thessaloniki: Thessaloniki History Center.
- Bryant, Jacob. 1807. *A New System or an Analysis of Ancient Mythology*. London.
- Bukovsky, Vladimir, and Pavel Stroilov. 2004. *EUSSR: The Soviet Roots of European Integration*. Surrey: Sovereignty Publications.
- Chalcocondylae, Laonicus. 1650. *Historiarum Libri decem*. Paris: e Typographia Regia.
- Choniates, Niketas. 1984. *O City of Byzantium: Annals of Niketas Choniates*. Detroit: Wayne State University.
- Cirkovic, Sima. 1989. „Palais princiers autour de l’ancien lac de Kossovo. Recherches sur Vart.” Novi Sad: Matica Srpska.
- Critobuli, Imbriotae. 1983. *Historiae. Corpus Fontium Historiae Byzantinae*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Cyprian, Robert. 1852. *Le monde slave, son passe, son etat present et son avenir*. Tome I. Paris: Passard.
- Dodd, William ed. *The hymns of Callimachus*. 1755. London: T. Waller and J. Ward.
- Dolci, Sebastiano. 1754. *De illyricae linguae vetustate et amplitudine: dissertatio historico-chronologico-critica*. Venetiis: apud Franciscum Storti.

- Donev, Damian. 2004. *St. Erasmus (Lychnid) and St. Thecla (Seleucia): A Study of two early Christian cultic centers*. Ankara: The Institute of Economics and Social Sciences of Bilkent University.
- Ducellier, Alain. 1981. *La façade maritime de l'Albanie au Moyen Age. Durazzo et Valona du XIe au XVe siècle*. Thessaloniki: Institute for Balkan Studies.
- Ede, Margalits. 1918. *Szerb történelmi repertorium*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia-Elso Kotet.
- Evans, John. 1883. *Antiquarian Researches in Illyricum*. London: The Society of Antiquaries, Nichols and Sons.
- Fejer, Georgii. 1835. *Index Codicis Diplomatici Hvgariae Ecclesiastici Ac Civilis. Stirpis Arpadiano Andegavensis. Ab Anno 1301–1400*. Budae: Typis Typogr. Regiae Universitatis Vngaricae.
- Ferrarius, Philippus, Michael Baudrand. 1696. *Novum lexicon geographicum in quo universi orbis*. Tomus secundus. Patavii: Iacobi de Caderinis.
- Fox, Frank. 1915. *The Balkan Peninsula*. London: A. and C. Black Ltd.
- Franklin, Simon. 2002. *Writing, Society and Culture in Early Rus. 950–1300*. Cambridge University Press.
- Gaćinović, Radoslav. 2019. „Prva Prizrenska liga kao putokaz političkog nasilja nad Srbima u Staroj Srbiji.” *Vojno delo* 72 (3): 326–341.
- Golubovich, Girolamo. 1923. *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francese* 4. Florence: Quaracchi.
- Haustein, Eva. 1985. *Der Nemanjiden stammbaum: Studien zur mittelalterlichen srebischen Herrscher ikonographie*. Bonn: E. Haustein.
- Heaton-Armstrong, Duncan. 2005. *The Six-Month Kingdom: Albania 1914*. Rome: Pontificium Institutum Orientalium Studiorum.
- Ivantchik, Askold. 1993. *Les Cimmériens au Proche-Orient*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Jagic, Vatroslav. 1881. *Archiv for Slaviche Philologie* 5. Berlin: Weidmann.
- Jankovic, Djordje. 1977. *Ravna Gora between Prizren and Strpce – The Oldest Known Serbian Archaeological Find at the South of Serbia, Antiques of Kosovo and Metohija*. Pristina: Provincial Institute for Preservation of the Cultural Monuments.
- Jordan, Joannes Christophori. 1745. *De Originibus Slavicis*, Tomus II. Vindobonae: Typis Gregorii & Joan. Jacobi.

- Kritovoulos, Michael. 1954. *History od Mehmed the Conqueror*. Princeton: Princeton University Press.
- Lala, Etleva. 2008. *Regnum Albaniae, the Papal Curia, and the Western Visions of a Borderline Nobility*. Ph.D. dissertation. Budapest: Central European University, Department of Medieval Studies.
- Laurent, Vitalien. 1971. *Les Memories du Grand Ecclesiarque de l'Eglise de Constantinople Sylvestre Syropoulos sur le concile de Florence (1438–1439)*. Paris: Centre National de Recherche Scientifique.
- Lemajić, Nenad. 2006. *Srpska elita na prelomu epoha*. Sremska Mitrovica, Novi Sad: Istorijski arhiv Srem, Filozofski fakultet.
- Mackinder, Halford John. 1942. *Democratic Ideals and Reality*. Washington DC: National Defense University Press.
- Mattern, Johannes. 1942. *Geopolitik: Doctrine of National Self-Sufficiency and Empire*. Baltimore: The Johns Hopkins Press.
- Mckay, Derek, and Heremy Scott. 2014. *The Rise of the Great Powers 1648 – 1815*. London: Routledge.
- Mikić, Đorđe. 1988. *Društvene i ekonomske prilike kosovskih Srba u XIX i početkom XX veka. Od čifčijstva do bankarstva*. Beograd: SANU.
- Milosavljević, Petar. 2006. *Srpska pisma*. Banja Luka: Besjeda; Beograd: ArsLibri.
- Mommsen, Theodor. 1850. *Die Unteritalishchen Dialekte*. Leipzig: G. Wigand.
- Oblast Brankovića: Opširni katastarski popis iz 1455. godine (naslov originala Defter -I, Mufassal -I, Vilayet -I, VLK, sene 859)*. 1972. *Monumenta Turcica. Historiam Slavorum Meridionalium Illustrantia* Tomus tertus, serija III. *Defteri*, knjiga 2, sv. 1. ur. Šabanović, H. Sarajevo: Orijentalni institut u Sarajevu.
- Olmo Lete, Gregorio, and Joaquín Sanmartín. 2015. *A Dictionary of the Ugaritic Language in the Alphabetic Tradition*. Handbook of Oriental Studies. BRILL.
- Pearson, Owen. 2006. *Albania in the Twentieth Century: a history*. IB Tauris.
- Philliou, Christine. 2008. "The Paradox of Perceptions: Interpreting the Ottoman Past through the National Present." *Middle Eastern Studies* 44 (5): 661–675.

- “Privileges of Emperors Leopold, Josef and Charles VI, and also of Her Royal Majesty Maria Theresa to glorious Illyrico-Rassian nation”, *Illyrio Serbica 1683-1715 (1723)*. Haus, Hof und Staatsarchiv Wien. Prev. Zhefarovic, Nenadovic. Novi Sad: Muzej Matica Srpska. 1745 (14. April, 1715.). ed. Raynaldus 1880: Raynaldus, Odoricus. ed. *Annales ecclesiastici* 24. Bar-le-Duc: Guerin.
- Richental, Ulrich. 1596. *Chronik des Constanzer Concils 1414 bis 1418*. Deutsch: Conrad Grünenbergs, Wappenbuch 1483 - Levinus Hulzius, Opusculum.
- Seton-Watson, Robert. 1911. *The Southern Slav Question and the Habsburg Monarchy*. London: Constable & Co.
- Seton-Watson, Robert. 1916. *The Spirit of the Serb*. London: Nisbet&Co. Ltd.
- Seton-Watson, Robert. 1931. “The background of the Yugoslav dictatorship.” *The Slavonic Review* 10 (29): 363–376.
- Setton, Kenneth. 1976. *The Papacy and the Levant, 1204-1571: The Fifteenth Century*. Philadelphia: American Philosophical Society.
- Sevcenko, Ihor. 1982. *The Genealogies of Serbian princes of the Middle Ages*. In *Ideology, Letters and Culture in the Byzantine World*. London: Variora Reprints.
- Spykman, Nicholas. 1969. *The geography of the peace*. North Haven: Archon Books.
- Tafel, Theophilus. 1839. *De Thessalonica eiusque agro dissertatio geographica*. Berolini: Georgium Andream Reimerum.
- Tafur, Pero. 1926. *Travels and Adventures, 1435–1439*. London: Routledge.
- Talbott, Strobe. 2009. *The Great Experiment: The Story of Ancient Empires, Modern States, and the Quest for a Global Nation*. UK: Simon and Schuster.
- Tambora, Andelo. 2007. *Kavur i Balkan*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Thiersch, Wilhelm. 1833. *De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration*. Leipzig: F. A. Brockhouse.
- Tomashcek, Wilhelm. 1893. *Die alten Thraker*. Bad Honnef a Rhein: Akademie der Wissenschaften, Proff & Co. KG.
- Tommaseo, Niccolò. 1842. *Canti popolari: Corsi illirici*. Venezia: Girolamo Tasso.

- Van Tricht, Filip. 2011. *The Latin Renovatio of Byzantium: The Empire of Constantinople (1204–1228)*. BRILL.
- Vidmar, Luka. 2009. *Struktura in funkcija pisem iz literarnopreradne korespodence Žige Zoisa*, Doktorska disertacija. Nova Gorica: Univerza v Novoj Gorici.
- Wappenbuch des Kaiserreiches Illyrien: Wappen des serbokroatischen Zaren Stephan Stephan Nemagnich*. 1892. Dauch: Staatsbibliothek zu Berlin.
- Wolański, Tadeusz. 1850. *Schrift-Denkmale der Slawen vor Christi Geburt* 3. Gnesen: J. B. Lange.

Sanja Šuljagić*Institute for Political Studies, Belgrade*

ON THE ANTIQUITY OF SERBIAN IDENTITY IN KOSOVO AND METOHİJA

Resume

In this text author used an analytical-synthetic method to present directions for proving the source of Serbian identity on the territory of Kosovo and Metohija or „Old Serbia”, as was the name of this territory in the past. The author presented various sources to prove the antiquity of the Serbian Patriarchy of Pec and the formation of the territory of Kosovo and Metohija as a medieval center of statehood and spirituality of Serbian people. This medieval state with its own church jurisdiction, laws, moral values, economic achievements, national customs and manners, and other achievements continued and upgraded the previous church jurisdiction and cultural tradition of Prima Iustiniana. In the text, there is also underlined the significance of the territory of Kosovo and Metohija for Serbian identity in the historical and geopolitical context of genealogical, political, and cultural liaisons of members of the medieval Serbian Nemanjic dynasty with the members of the medieval Greek, Bulgarian, and Russian dynasties. For the purpose of argumentation of significant determinants of the territory of Kosovo and Metohija for Serbian identity, there are used various Serbian and world-historical sources such as the results of archeological research, Serbian medieval state documents, artifacts, heraldic and folk legends and beliefs in the context of historical processes which have shaped the Serbian identity and promoted the territory of Kosovo and Metohija as the cradle of Serbian identity throughout history.

Keywords: Serbs Tribals, Patriarchy of Pec, Nemanjic dynasty, Charters of the Dečani Monastery, Old Serbia, Kosovo and Metohija

* Овај рад је примљен 25. јула 2023. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. августа 2023. године.